

Pre-scan ecologie Duin en Bosch, Castricum

Pre-scan ecologie Duin en Bosch te Castricum

Auteur P.J.H. van der Linden
Opdrachtgever Gemeente Castricum
Projectnummer 08.079
Ingen februari 2009
foto omslag woningen op het huidige ziekenhuisterrein

Els & Linde B.V.

Dr. A.R. Holplein 1

4031 MB Ingen

tel: 0344 - 642517

fax: 0344 - 600832

mob: 06 - 27564247

e-mail: vanderlinden@elsenlinde.nl

Inhoud

<i>Inleiding</i>	4
<i>Beschrijving</i>	5
<i>Natuurwaarden</i>	6
<i>Bescherming en inrichting</i>	10
<i>Conclusie en advies</i>	11

Inleiding

De Stichting Dijk en Duin en de gemeente Castricum zijn bezig met herontwikkeling van het gebied Duin en Bosch van het psychiatrisch ziekenhuis. Voor de ontwikkeling zijn inmiddels de uitgangpunten vastgesteld en zijn de eerste schetsen gemaakt. De stichting en de gemeente vinden het wenselijk om in een vroeg stadium inzicht te krijgen in de mogelijke gevolgen voor het behoud en de ontwikkeling van de natuurwaarden. Aan Els & Linde B.V. is gevraagd om vanuit de ecologische principes een voorlopige reactie te geven. Gekozen is voor het uitvoeren van een pre-scan met in achtneming de toetsingcriteria zoals deze voor de Natuurbeschermingswet 98 en de Flora en Faunawet noodzakelijk zijn.

Beschrijving

Voor een uitgebreide beschrijving van het huidige landschap wordt verwezen naar het onderzoek van de natuurwaarden van de Zanderij & Duin en Bosch (Van der Linden 2007). In de pre-scan wordt slechts een overzicht gegeven van de huidige waarden. Verder wordt een overzicht gegeven van de geplande ingrepen en veranderingen. Voor een uitgebreide beschrijving en toelichting wordt verwezen naar de inrichtingschetsen van de landschaparchitect.

Er zijn enkele belangrijke veranderingen te voorzien voor het gebied. De belangrijkste is samen te vatten als een verhoogde intensiteit van het gebruik. Dat uit zich in de toename van de bebouwingdichtheid en toename van de aanwezigheid van mensen (inclusief huisdieren en auto's) en mogelijk een toename van verlichting. Een groot deel van de nieuwe gebouwen worden geamoveerd, terwijl de monumentale oude gebouwen voor een belangrijk deel een ander gebruik krijgen. Op de plek van de geamoveerde gebouwen worden woningen gebouwd. Verder zijn op enkele andere locaties eveneens woningen gepland. Uiteindelijk komen de gebouwen in een halfronde cluster te staan. Naast nieuwbouw en verbouw zijn er plannen voor het aanleggen van een parkachtige omgeving binnen de gebouwencluster. Verder zijn er plannen voor het kappen van enkele delen bos in de zuidrand.

Natuurwaarden

Op het terrein zijn verschillende min of meer natuurlijke graslanden aanwezig. Een belangrijk deel van deze graslanden is als 'kalkrijke' grijze duinen te beschouwen. Dit habitattype is beschermd via de Natura 2000 (Natuurbeschermingswet 98) en in haar verspreiding voornamelijk tot Nederland beperkt. De grijze duinen zijn in de Habitatrichtlijn als prioritair benoemd. De grijze duinen van Duin en Bosch liggen ook buiten het in concept aangewezen Natura 2000-gebied.

Onduidelijk is of het habitat dat buiten de voorlopige begrenzing ligt, maar wel op de Habitatrichtlijn staat, eveneens beschermd is. Voor zover bekend is hier geen jurisprudentie over beschikbaar. In de Natuurbeschermingswet 98 worden slechts habitats binnen aangewezen gebieden beschermd. Van belang is of de Habitatrichtlijn volledig en juist is opgenomen in de wetgeving. Mocht dat niet het geval zijn, dan moet bedacht worden dat de Habitatrichtlijn een rechtstreekse werking heeft en dus als wet geldt. In artikel 2 van de Habitatrichtlijn staat de intentie van de wet als volgt omschreven:

1. Deze richtlijn heeft tot doel bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is.
2. De op grond van deze richtlijn genomen maatregelen beogen de natuurlijke habitats en de wilde dier- en plantensoorten van communautair belang in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

3. In de op grond van deze richtlijn genomen maatregelen wordt rekening gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden.

Een voorzichtige conclusie is, dat een habitat buiten de Natura 2000 niet is beschermd. Immers de Natura 2000 beoogd een internationaal netwerk van natuurgebieden te zijn, waarbinnen een waarborg is voor het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. Gezien de onzekerheid is het verstandig te handelen alsof de grijze duinen op het terrein van Duin en Bosch, maar buiten de Natura 2000, zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 98 of de Habitatrictlijn.

Op het terrein van Duin en Bosch is een van de grootste Noord-Hollandse kraamkolonies van de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) aanwezig. De grootoorvleermuis heeft grote zolders nodig als kraamverblijf. Al verschillende jaren is een kraamkolonie binnen het gebied bekend. Niet mag worden uitgesloten dat op de zolder van een van de andere monumentale gebouwen eveneens een kraamkolonie aanwezig is. Inspectie voorafgaande aan de verbouwing is van belang. Als er daadwerkelijk vleermuizen op de zolder aanwezig zijn en deze schade kunnen ondervinden van de plannen, dan is een ontheffing ex art. 75 Flora en Faunawet noodzakelijk. Het is verstandig hier naar in een relatief vroeg stadium onderzoek te verrichten. De doorlooptijd voor de aanvraag van een ontheffing kan oplopen tot verscheidene maanden. Het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen kan verricht worden in de kraamperiode – mei-half juli.

Naast geschikte zolders is een parkachtige omgeving nodig als jachtgebied voor de vleermuizen. Voor zover de informatie over de voorgenomen plannen beschikbaar is, kan geconcludeerd worden dat hieraan voldoende aandacht is verstrekt.

Op het terrein is eveneens een kolonie van de rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) bekend. Deze heeft kraamkolonies in holle bomen. Als er wordt besloten tot kap is inspectie van de holte op de aanwezigheid van de rosse vleermuis noodzakelijk. Vooralsnog is er geen aanleiding om op zo'n inspectie aan te dringen. De werkzaamheden voor de ontwikkeling van woningen vinden buiten de omgeving van de kolonieboom plaats. Wel is er een open terrein gepland nabij de bekende kolonieboom. Bij de inrichting c.q. ontwikkeling hiervan moet rekening gehouden worden met de kolonieboom.

Rondom de huidige monumentale gebouwen zijn verschillende groeiplaatsen met stinzenplanten aanwezig. De stinzenplanten zijn niet bij wet beschermd, maar vormen wel een karakteristieke aanblik van het terrein. Waarschijnlijk is het aanplanten van stinzenplanten in de nieuwe openbare ruimte goed uitvoerbaar. De aanleg van een parkachtige omgeving gaat immers prima samen met de ontwikkeling van de stinzenflora. Uiteraard moet het beheer van de openbare ruimte hierop worden ingesteld.

In de zuidwesthoek van het terrein is al verscheidene jaren een populatie van de neushoornkever (*Oryctes nasicornis*) aanwezig. Deze zeldzame kever leeft op rottend hout en composthoven. De composthoop van Duin en Bosch ligt in een uithoek van het terrein, binnen het Natura 2000-gebied. Ondanks dat het in

principe een wezensvreemd element is binnen de Natura 2000 wordt aanbevolen om – bij het opstellen van het beheerplan voor het Natura 2000-gebied, dat momenteel in procedure is – te pleiten voor behoud van deze composthoop.

Op de voormalige ijsbaan is gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*) en nauwe korfslak (*Vertigo angustior*), beide zijn kwalificerende soorten voor de Natura 2000, aangetoond. De ijsbaan ligt binnen het Natura 2000-gebied. Zowel de gevlekte witsnuitlibel als de nauwe korfslak zijn gevoelig voor verzuring, vermes-ting en verdroging. De toename van activiteiten van de mens in het plangebied is niet van dien aard dat een significante toename van emissie van verzurende en vermes-tingende stoffen is te verwachten. Wat wel een invloed kan hebben is de toename van het aantal huisdieren (honden en katten). Deze is echter zeer lastig te kwantificeren. Vooralsnog wordt als uitgangspunt genomen dat er geen groot negatief effect op de behouddoelstellingen zal optreden. Er zal eveneens geen significante verlaging van de grondwaterspiegel optreden door toename van verharding. Voordeel is dat de bebouwing benedenstrooms ligt. De ontwikkeling van het gebied geeft goede mogelijkheden voor aanpassing van de lokale hydrologische situatie (bijvoorbeeld door volledige ontkoppeling van hemelwater en proceswater).

Centraal in het plangebied is een eikenpage (*Neozephyrus quercus*) aangetroffen. De soort is niet beschermd, maar wel vrij zeldzaam. Als de voornaamste boomsoort in het gebied blijft bestaan uit zomereik (*Quercus robur*) zal er geen negatief effect optreden.

In de nabijheid van het plangebied is een belangrijke populatie van de rugstreeppad (*Epidalea calamita*) aanwezig. Het is niet zeker of de soort binnen Duin en Bosch overwinterd, tijdens de inventarisatie in 2007 is binnen het gebied geen voortplanting vastgesteld. Het is verstandig om bij de bouwwerkzaamheden rekening te houden met de potentiële aanwezigheid van deze strikt beschermde soort. Dat kan vrij eenvoudig door de bouwplek tijdelijk af te schermen voor deze soort.

Bescherming en inrichting

Duin en Bosch is een vrij kwetsbaar gebied met relatief hoge natuurwaarden. Daarnaast geeft de ligging tegen een Natura 2000-gebied een extra dimensie aan het terrein. Dat kan als een probleem worden opgevat, maar het kan ook een stimulering zijn voor een kwaliteitimpuls in het gebied.

Het centrale deel met de woongebouwen en kantoren krijgt dan een parkachtige inrichting met stinzenplanten en lokaal inheemse bomen en struiken. Door adviezen en inrichtingvoorstellen wordt getracht de aanplant van coniferen in de tuinen te voorkomen. De openbare ruimte wordt op een ecologische manier beheerd. Er komt geen uitbreiding van de verlichting van de openbare ruimte, liever zelfs minder verlichting.

Er wordt uitsluitend bebouwd geparkeerd en de wijk wordt autoluw (zo mogelijk autovrij, maar in ieder geval wordt doorgaand verkeer belemmerd). Van uit landschap en ecologie is er een voorkeur voor het verwijderen van de aanwezige asfaltverharding en omvorming tot klinkerverharding.

Het omringende bos is voor een flink deel als naaldbos te beschouwen. Veel delen zijn vegetatiekundig matig ontwikkeld. Voorgesteld wordt deze bossen met een natuurtechnisch omvormingsbeheer naar een loofbos te ontwikkelen, waarbij de vegetatiekundige aspecten van het berken-eikenbos (*Betulo-Quercetum roboris*) als leidraad dienen. In het bos kunnen open stukken komen c.q. blijven die als grijze duinen worden beheerd. Het (voormalige) sportveld geeft een zeer goede mogelijkheid tot omvorming tot 'grijze duin' door de ligging binnen het Natura 2000-gebied. Als er binnen de plannen een sportveld is opgenomen wordt in overweging gegeven deze langs de Zeeweg te situeren en op het huidige sportveld natuurontwikkeling te stimuleren. Alle stedelijke functies liggen dan buiten het beschermde natuurgebied.

De omvorming van het naaldbos naar loofbos en natuurontwikkeling op het sportveld geeft een goede compensatie voor de afname van de natuurlijke begroeiing in het centrale deel van het gebied. Het gebied wordt met begrazing van runderen onderhouden, honden worden in dat deel niet toegelaten.

Conclusie en advies

De conclusies en het advies is deels gericht op inrichting en beheer van de bebouwde kern en anderzijds op de inrichting en het beheer van het omringende natuurgebied. Verder zijn er enkele procedurele adviezen. Tot slot zijn er twee algemene adviezen opgenomen.

■ Het centrale bebouwde deel

Hier zijn alle stedelijke functies geconcentreerd. De inrichting van het woongebied wordt parkachtig. Hierbij wordt zo mogelijk uitsluitend gebruik gemaakt van inheemse soorten, die zonder extra maatregelen goed kunnen groeien op de voedselarme duinvaaggronden. Op de open delen kan de groei van stinzenplanten gestimuleerd worden, waarbij de reeds aanwezige soorten als uitgangspunt dienen.

Er is een sterke voorkeur voor uitsluitend bebouwd parkeren (bijvoorbeeld centraal) en het autoluw houden van de nieuwe woonwijk. Daar waar mogelijk wordt het asfalt verwijderd of omgevormd tot een klinkerverharding. Uiteraard komt er een verbeterd gescheiden rioleringsysteem, waarbij de centrale vijver als retentie kan functioneren. Het autoluw houden en de aanleg van klinkerverharding kan als mitigatie worden beschouwd. Als het hertenkamp bewaard moet blijven, is vestiging langs de centrale vijver mogelijk (het is echter een wezensvreemd element, vanuit ecologisch standpunt zou er elders in Castricum ruimte gezocht kunnen worden). Als er behoefte is aan het behouden van een sportveld, dan wordt deze bijvoorkeur langs de Zeeweg gesitueerd.

Voor de procedure en planning is het van belang om tijdig een inventarisatie van vleermuizen op de zolders van de gebouwen die een andere functie krijgen (c.q. ingrijpend gerenoveerd worden) uit te voeren. Mogelijk dat voor deze renovaties een ontheffing van de Flora en Faunawet nodig is. Aanpassing aan uitvoering of planning van deze renovaties zijn mogelijk noodzakelijk, dat is afhankelijk van de plannen en de aanwezigheid van vleermuizen. Geadviseerd wordt om voor de openbare ruimte een (groen)beheerplan op basis van ecologische principes op te stellen.

■ Natuurschil

Rondom het centrale deel is vergroting en behoud van de natuurwaarden leidend in de plannen. Een groot deel bestaat nu uit naaldbos. Met natuurtechnisch bosbeheer – omvorming met behoud van het bosklimaat – wordt ontwikkeling tot loofbos gestimuleerd. Binnen dit duinbos zijn kleinere open plekken met grijze duinen mogelijk, waarbij uiteraard rekening moet worden gehouden met erosiegevoelige plekken. De overgang natuur – wonen zal minder hard worden door deze bosontwikkeling. Bij het ontwikkelen van grijze duinen moet rekening worden gehouden met de kraamkolonie van de rosse vleermuis, deze locatie blijft bijvoorkeur als bos behouden. Het sportveld kan – als compensatie – worden omgevormd tot grijze duin.

De belangrijkste reden om het sportveld niet op de huidige plek te willen is dat het in het Natura 2000-gebied ligt en een “onderbreking” voor de natuur is. Als compensatie het huidige sportveld verplaatsen naar de Zeeweg en natuurontwikkeling op het huidige veld geeft een flinke verbetering van de natuur. Als om redenen het huidige sportveld moet blijven, dan is het verstandig bij de provincie op het bestaan te wijzen en te vragen of dat als bestendig gebruik binnen de Natura 2000 kan worden opgenomen. Doet men dat niet, dan zal het op termijn verdwijnen.

De composthoop in het zuidwesten van het terrein ligt binnen het Natura 2000-gebied. De locatie is echter een belangrijke leefplek voor de neushoornkever. Om die reden wordt geadviseerd de composthoop op te nemen in het beheerplan van het Natura 2000-gebied en de composthoop te onderhouden.

Voor de procedure en planning is het van belang zich te realiseren dat er – bij het ontwikkelen van open plekken in het bos – ontheffing van de Boswet nodig kan zijn. Voor het beheer voldoet het huidig beheerregime, eventueel kan dat geformaliseerd worden in een herzien beheerplan. In het begraasde deel, is globaal het deel binnen de Natura 2000, wordt niet toegankelijk voor honden (ook niet aangelijnd). In het overige natuurdeel zijn honden mits aangelijnd welkom.

■ **Algemeen**

De nieuwe wijk krijgt een bijzonder karakter door zijn geschiedenis en ligging. Voorlichting over de inrichting en beheer van de van de tuinen (geen coniferen en verlichting) en het houden van huisdieren is gewenst en zinvol. Het formeren van een centrale veiligheidsdienst kan voorkomen dat iedereen zich ‘genoodzaakt’ voelt een waakhond aan te schaffen.